

Učna delavnica – tkanje zapestnice na tkalskem glavniku.
Foto: arhiv ZKTR Rogatec, Rogatec, 26. 7. 2008

Popoldanska delavnica izdelave ljudskih glasbil.
Foto: arhiv ZKTR Rogatec, Rogatec, 26. 7. 2008

OKUSIMO DEDIŠČINO – BRONASTI SEJALEC 2010: PROGRAM DOŽIVLJAJSKO-UČNIH DELAVNIC IN ETNOGRAFSKIH PRIKAZOV V MUZEJU NA PROSTEM ROGATEC

Zavod za kulturo, turizem in razvoj Rogatec upravlja Muzej na prostem Rogatec, kulturni spomenik v državni lasti in spomenik državnega pomena, ki je bil leta 1997 nominiran za Evropski muzej leta. Zavod je leta 2006 prevzel v upravljanje tudi drugi pomembni kulturni spomenik v kraju, renesančno-baročni dvorec Strmol, ki je v lasti Občine Rogatec.

Ugotovili smo, da vzdrževanje obnovljene dediščine še zdaleč ni dovolj, da bi jo tudi dejansko ohranili: za njeno dolgoročno preživetje – tako v socialnem oz. kulturnem kot ekonomskem smislu – dediščina nujno potrebuje interpretacijo in predvsem zadovoljne obiskovalce. Ugotovili smo, da večina obiskovalcev nima dovolj predznanja in sami brez razlage ne znajo »brati dediščine« oz. zgodb, ki jih pripovedujejo posamezni arhitekturni elementi in muzejski predmeti. Iz muzeja odhajajo nezadovoljni, eni ravnodušni, ker niso nič posebnega doživeli, drugi celo malce osramočeni, ker niso »ničesar razumeli«.

Vsaka dediščina skriva v sebi zanimive zgodbe o svojem lastnem nastanku in življenju. V rogaškem muzeju na prostem jih pripovedujejo slemenjak pod slamnato streho in ilovnata tla v Šmitovi hiši, brajda in štalunci, rante v kozolcu in vsaka posamezna kljuka ročno tesanega žleba pod kapom. Še bolj žive in neposredne so zgodbe samih graditeljev ljudskega stavbarstva, njihove življenjske navade in kulturno izročilo. Če si to priznamo ali ne, jih namreč ljudje še vedno nosimo v sebi, potlačene ali prekrite z novodobnimi »miti« v našem kolektivnem nezavednem.

Če jih obiskovalcu ponudimo tako, da jih sam podoživi, hkrati podoživlja že pozabljena spoznanja ali pridobiva nova – spoznanja o sebi, družbi in okolju, v katerem živi. Skozi ta proces bo v njegovem nezavednem tudi odnos do predstavljene dediščine dobil pozitiven predznak. V muzej se bo vračal le, če bo to postala njegova potreba. In današnji človek potrebuje inter/akcijo,

a(tr)akcijo!

Marsikdo bi nam hitro odvrnil, češ, zakaj pa v dvorcu ne uredite igralnice in v muzeju zabavišnega parka!? No, naša dolgoročna razvojna vizija ima drugačne cilje. Na našem območju so številni predeli neokrnjene narave, kulturne in naravne dediščine na Donački gori, Boču, zaščitena območja Kozjanskega parka in dve naravni zdravilišči, Rogaška Slatina in Terme Olimia v Podčetrtku. To so naše primerjalne prednosti. To so tudi vrednote nekdanjega podeželskega človeka, ki je bil življenjsko odvisen od narave. In tu smo poiskali zgodbe, ki so dandanes še kako aktualne in jih današnji človek še vedno potrebuje. Narekujejo nam razvoj kulturnega in t. i. zelenega turizma. Naši dolgoročni cilji so ohranjanje kulturne krajine in trajnostni razvoj celotnega območja Obsotelja in Kozjanskega.

Pravzaprav smo imeli srečo, da smo prevzeli v upravljanje že postavljeno, znanstveno zasnovano muzejsko razstavo. Tako smo se lahko posvetili izključno interpretaciji. Poiskali smo in še iščemo strokovne podlage s področja etnologije in kulturne antropologije, zgodovine, in to tako v literaturi, arhivih in s terenskimi raziskavami. Zgodbe dediščine – rokodelstvo, šege, navade – so rdeča nit in osnovni »material«, s katerim »polnimo« štiri samostojne programske oblike in oblikujemo osnovne okvirje za igranje vlog:

1. Etnografska demonstracija: obiskovalec – demonstrator (rokodelci in posamezniki s specialnimi znanji, npr. čebelar, zeliščar ...);
2. Učna delavnica: obiskovalec – mentor (zainteresirani posamezniki iz lokalnega in širšega okolja kot mentorji in kot učenci oz. potencialni nosilci preostalih vlog v prihodnosti);
3. Doživljajska delavnica (20 min.): obiskovalec kot »igralec vlog« – mentor kot animator;

* Irena Roškar, predm. učiteljica nemškega in francoskega jezika s književnostjo, koordinatorica kulturnega programa, Zavod za kulturo, turizem in razvoj Rogatec. 3252 Rogatec, Ptujška cesta 23, E-naslov: irena.roskar@siol.net

4. Interpretacija dediščine poteka ob minimalni verbalni razlagi: obiskovalec sam zgodbo odkriva z vsemi čutili, doživlja svojo lastno izkušnjo dediščine skladno s svojimi lastnimi željami, potrebami in pričakovanji.

5. Proizvodna dejavnost in prodaja v muzejski trgovini.

Opisani metodično-organizacijski model omogoča dodajanje poljubnega števila novih zgodb dediščine oz. programskih vsebin. Povezali smo jih v celovit kulturno-turistični program Okusimo dediščino:

1. Program doživljajskih delavnic:

- Obiskovalci zaporedoma 3 x 20 min. obiskujejo tri izbrane delavnice in po navodilih mentorja izvajajo naslednje dejavnosti: pečejo kruh, pletejo zapestnice iz ličja ali podstavke iz šibja, izdelujejo ljudska glasbila ali rože iz papirja, hodijo na hoduljah, obiskujejo plesno, kamnoseško (izdelava pripanke ali talismana), čebelarstvo (izdelava sveče iz valjanega čebeljega voska) ali zeliščarsko delavnico, obiščejo kovača, z žigi iz krompirja izdelujejo voščilnice, iz starega papirja darilne vrečke, udeležijo se lutkarske klepetalnice (igranje vlog z lutkami) ... V večini delavnic udeleženec oblikuje svoj lasten izdelek.

- Za posamične obiskovalce sta ob četrtek in sobotah redno na programu najmanj dve delavnici, za skupine jih izvajamo po naročilu.

2. Program ogleda muzeja na prostem z etnografskimi prikazi domačih obrti, šeg in navad in možnost neposredne komunikacije z rokodelci (za skupine po naročilu, za posamične obiskovalce redno ob četrtek in sobotah).

3. Učne delavnice domačih obrti: ročno tkanje, kamnoseštvo, pletarstvo iz šibja, ličja in rogoze, oblikovanje tekstilij/šivilstvo (za skupine po dogovoru, za lokalno prebivalstvo, mladino in odrasle, redni tečaji v zimskem in poletnem času).

4. Proizvodno-obrtna dejavnost in prodaja v okviru nastajajočega Centra DUO Rogatec s specializiranimi delavnicami domače in umetnostne obrti v Muzeju na prostem in na dvorcu Strmol.

Na dvorcu Strmol je opremljena stalna tkalska delavnica. V okviru lastne proizvodnje na podlagi kulturnega izročila izdelujemo izdelke in jih registriramo pri Obrtni zbornici Slovenije: leseno peresnico, pastirsko piščal, nunalco, ročno tkano zapestnico, punčko v rogaški praznični kmečki obleki. Pri razvoju in registraciji novih izdelkov svetujemo in pomagamo lokalnim rokodelcem.

Tako zasnovani kulturno-turistični program ima številne predvidene prednosti, sproža pa tudi dodatne sinergične učinke:

1. Osnovni metodično-organizacijski model omogoča fleksibilno ponudbo atraktivnih kulturno-turističnih programov, prilagojenih potrebam in željam obiskovalcev in kratek odzivni čas v odnosu do naročnika/organizatorja obiska muzeja.

2. Kakovost izvedbe zagotavljajo ciljno usposobljeni mentorji/demonstratorji/vodiči kot izvajalci programov. Kot edini muzej na prostem v Sloveniji s stalno tovrstno ponudbo doživljajskih programov za skupine in posamične obiskovalce smo privlačni za medije.

3. Kot enakovrednega partnerja so nas kolegi iz Škofje Loke, Slovenj Gradca in Celovca povabili k sodelovanju v čezmejnem dvoletnem projektu DUO Kunsthandwerk – Rokodelska dediščina včeraj, danes in jutri v okviru Operativnega programa čezmejnega sodelovanja Slovenija–Avstrija 2007–2013.

4. Prednosti in inovativnost programa Okusimo dediščino so razpoznali sodelavci Slovenske turistične organizacije, ki so programu podelili priznanje bronasti Sejalec 2010.

Slovenska turistična organizacija podeljuje priznanja Sejalec za ustvarjalne in inovativne dosežke v turizmu, ki prispevajo k večji prepoznavnosti turistične ponudbe Slovenije. Zavod za kulturo, turizem in razvoj Rogatec je prejel priznanje bronasti Sejalec 2010 z naslednjo obrazložitvijo:

Poiskati zgodbe, obuditi tradicijo, zasnovati vsebino, obliko delavnic, usposobiti in aktivirati lokalno prebivalstvo, se s fleksibilno ponudbo prilagajati tako vsebinskim kot organizacijskim zahtevam skupin in posameznikov – vse to so v Rogatecu dosegli z izjemno energijo in zanosom zaposlenih. Program Okusimo dediščino zajema ponudbo doživljajskih delavnic, ki se dogajajo v Muzeju na prostem Rogatec. Delavnice vodi lokalno prebivalstvo, ki se za te potrebe tudi prešola. Glavne prednosti ponudnika storitev, ki jih je komisija prepoznala in jih nagraduje z bronastim Sejalcem, so profesionalnost pri prenašanju kulturnega izročila, prilagodljivost, pestrost in dovršenost vsebin, način izvedbe, redni odpiralni čas, avtentičnost okolja in dejstvo, da zaposleni obiskovalcem prenašajo dediščino, ki jo tudi sami aktivno živijo.

V okviru prijave na razpis Sejalec smo se morali prebijati skozi različna »sita« in program oktobra 2010 predstaviti komisiji, ki je obiskala Rogatec. Že sproti smo ugotavljali, da je ta proces za nas tudi koristen. Poleg prednosti so posamezni izvajalci programskih vsebin ozavestili tudi nekatere slabosti, vsi skupaj pa smo odkrivali nove možnosti za nadgradnjo in izboljšavo programa.

Organizacijski model in metodologija programa Okusimo dediščino pravzaprav temeljita na posredovanju zgodb in igranju posameznih vlog v njih. Vendar tega igranja vlog ne razvijamo le kot enkratnega dogodka oz. spektakla kot npr. pri metodi LARP (Live action role-playing). Program Okusimo dediščino s svojo celovitostjo zasleduje tudi dolgoročne družbenorazvojne cilje, kot so ohranjanje kulturne in naravne dediščine in trajnostni razvoj lokalnega okolja z oblikovanjem novih delovnih mest, izdelkov in storitev.